Aruba, toen en nu

Toerisme sinds de jaren '80: de ups en downs van een kwetsbare bedrijfstak

De belangrijkste peiler van de economie van Aruba de laatste decennia is toerisme. Wij gaan in deze serie de geschiedenis van het toerisme op ons eiland na. Sinds de jaren '50 (Basi Ruti en het Aruba Caribbean Hotel) heeft er een continue bouw van hotels en restaurants plaatsgevonden.

door **Evert Bongers**

Sinds de jaren '80 heeft het toerisme van Aruba een indrukwekkende vlucht genomen. Het eiland werd verrijkt met prestigieuze resorts zoals Hyatt Regency, Playa Linda en Costa Linda, waar de koningin verbleef tijdens haar bezoek. Enkele andere projecten liepen echter helemaal verkeerd: aan het ontwikkelen en bouwen werd met overheidsgaranties begonnen, maar door mismanagement en malafide (vaak Italiaanse) aannemers kwam de voltooiing van enkele hotels helemaal stil te liggen en liep het uit op een faillissement. Zoals bij een hotel dat ten zuiden van het Concorde Hotel werd gebouwd en dat na opening de naam Ramada Renaissance, dan wel Aruba Royal Resort, moest dragen. Het bestond uit een vijftal torens, maar daar liep het verkeerd met financiering en aannemers. De bouw kwam stil te liggen, terwijl men nog niet half gevorderd was. Er werd besloten om het grootste gedeelte, dat nog maar net het hoogste punt had bereikt, neer te halen en zo geschiedde. De zuidelijkste toren die wel bijna af was, kon blijven staan en werd geveild. Het werd uiteindelijk overgenomen door de Divi Corporation. Het is nu deel van het daarna weer verder uitgebreide Divi Phoenix Beach Resort.

Serieuzer waren de problemen voor twee hotels in aanbouw ten noorden van Holiday Inn, Plantation Bay Resort en Beta Hotel. Nog voor de bouw was voltooid was het geld op, waren de Italiaanse aannemers met de noorderzon vertrokken en bleven de hotels als moderne ruïnes jarenlang leeg staan. Er werd zelfs overwogen om de karkassen met dynamiet neer te halen, tot hotelmagnaat Marriott zich over de een na de ander ontfermde. In de loop van de jaren '90 werd Plantation Bay afgebouwd en geopend als het Marriott Aruba Resort, gevolgd door de Marriott Ocean Club, het voormalige Beta Hotel, en vervolgens werd met drie reuzentorens de Marriott Surf Club ernaast gebouwd. Zo kwam een einde aan één van de zwartste bladzijden uit de geschiedenis van het Arubaans toerisme. Voor het eiland en de regering van Aruba was de ellende echter nog niet voorbij: de maatschappijen die met overheidsgaranties waren begonnen met het ontwikkelen van deze en nog enkele nooit gestarte projecten, daagden het land Aruba en haar overheid voor de rechter in de Verenigde Staten en Italië en wonnen hun claims. Het ging om vele tientallen miljoenen dollars, door de overheid destijds gegarandeerd. De regering moest hieraan voldoen en de hieruit voortkomende financiële verplichtingen drukten zwaar op de overheidskas die worstelde met een steeds groter tekort op de staatsbalans. Een ander fenomeen dat de Arubaanse *timeshare*-industrie een slechte naam bezorgde, was de financiering door middel van '*bonds-issues*' (het uitgeven van aandelen).

Projectontwikkelaars van onder meer de Swain Wharf en Paradise Villas verkochten 'bonds' tegen rente percentages van 12 en 14 procent die zij door de verkoop van hun timeshare-project als garantie zouden terugbetalen. Dit ging een tijdje goed en bonds waren populair gezien de rentabiliteit. Het ging echter fout bij de Swain Wharf dat failliet ging waarbij veel mensen hun spaargeld verloren. De Swain Wharf werd door Meta Corporation opgekocht, maar de timeshare-eigenaren behielden hun rechten op grond van 'koop breekt geen huur'. Eenzelfde lot verging het bij Paradise Villas waar de eigenaren door extra te investeren hun timeshare zeker stelden. De bonds-issues gingen ook fout bij Tierra del Sol en La Cabana Villas. Bij Tierra del Sol verloren de bonds-eigenaren hun geld weer toen Sun Development failliet ging en bij La Cabana Villas werd hun investering omgezet in nog meer weken timeshare.

Het Ramada Renaissance, voor de sloop.

Divi Phoenix uitgebreid met nieuwbouw.

Beta Hotel en Fisherman's Bay Hotel, de bouw ligt stil.

De drie Marriott Resorts van nu.

De explosieve groei van het toerisme op Aruba heeft al jaren een enorme invloed op diverse aspecten van de maatschappij. Na de wildgroei in de hotelbouw in de jaren na 1986 werd een bouwstop in de hotelsector afgekondigd. Maar enkele soorten accommodaties vielen daar buiten, zoals condominiums (koopflats). Ook de reconstructie van de eerder genoemde leegstaande hotels en uitbreiding en renovatie van bestaande complexen, viel er niet onder. De bouw van *shoppingmalls* evenmin. Gevolg daarvan was een continu doorgaande bouw in de toeristische sector met als gevolg een stroom van tijdelijke arbeidskrachten, veelal illegaal op het eiland verblijvend. Intussen bleef de infrastructuur op het eiland achter bij de ontwikkelingen: huizen, wegen, scholen en dergelijke waren er niet genoeg voor de constante aanwas van de bevolking.

De geschiedenis van het toerisme van Aruba is een boeiend verhaal: het heeft ervoor gezorgd dat er voor praktisch alle Arubanen werk is dat direct of indirect met het toerisme verbonden is. Ook heeft het toerisme het aanzicht van het eiland drastisch veranderd: de grote stroom Amerikaanse toeristen heeft geleid tot verregaande veramerikanisering van de cultuur, hetgeen onder andere te merken is aan het aanbod van restaurants (al dan niet *fast-food*) en in het soort uitgaansgelegenheden.

Dat de hotelindustrie kwetsbaar is, is in de loop van de jaren herhaaldelijk gebleken: fluctuaties in koers van diverse valuta (instorting van de Venezolaanse bolivar, de opkomst van de Euro tegenover de US dollar) hebben hun tol geëist, zo ook de stijging van de vliegtarieven. Ook recessie in de landen die de voornaamste leveranciers van toeristen zijn (de Verenigde Staten, Venezuela) waren hier te voelen. Zo was daar ook het effect op het toerisme van de terroristische aanslagen van september 2001 in New York, om maar te zwijgen van de schade aan de naam van Aruba als veilig toeristisch eiland, als gevolg van de affaire Natalee Holloway, in 2005.

Het toerisme van Aruba is voortdurend in het nieuws: of het nu gaat om de beschuldiging van gesjoemel met cijfers van toeristenaantallen (ook de bemanning van vliegtuigen en cruiseschepen zou worden meegeteld), over de gevolgen van het opengaan van Cuba als toeristische bestemming, over de groei van het aantal alternatieve logeergelegenheden (appartementen, Airbnb) of over het verder weren van *all-Inclusive resorts*, er is altijd weer commotie die te maken heeft met een aspect van ons toerisme. En dit zal nog wel voor onbepaalde tijd doorgaan. Vandaar dat het vierde en laatste hoofdstuk over de geschiedenis van het toerisme van Aruba weer kan worden afgesloten met: wordt vervolgd...